

Více jak dva měsíce nejen mírumilovní lidé sledují válku na Ukrajině, která těm starším může připadat jako zápas mezi Východem a Západem. Oslovil jsem ředitele neziskové organizace Handicap centrum Srdce Michala Šmída působící v Poděbradech, jež se rozhodla napomoci těm, kteří přichází z Ukrajiny. Prosí o pomoc tichou, neokázalou, poněvadž jedině tak pomůžeme těm, kteří unikli ze země zasažené nesmyslnou válkou. Jasně se staví proti „hurá akcím“ a polemizuje s nastavením neziskových organizací pohlcující finance na jejich vlastní provoz.

Dialog byl pořízen v době ruské agrese. Dialogu se kromě Michala Šmída - MŠ, účastnil také Petr Šmíd - PŠ sloužící jako představený Policie ČR v Nymburku.

MS: *Pane řediteli, jak na vás působí válka na Ukrajině? Máte vazbu na Ukrajinu? Tážu se také z toho důvodu, že jste se svou společností reagoval velmi rychle.*

MŠ: Handicap centrum existuje jako pomoc zdravotně postiženým. Ano, letos budeme slavit třicet let. Přiznávám, že uprchlická krize před sedmi lety v roce 2015 nás nechala úplně chladným. Muži mají zůstat ve své zemi a bránit ji. Události, které se staly na Ukrajině, se mne jako táty dotkly. Nedovedu si představit, že by moje manželka s dětmi jela do Dánska a tam byla bez prostředků stejně jako Ukrajinci u nás. Tím, že nám skončila automobilová výroba kvůli nedostatku čipů, mohl jsem půlku této dílny uvolnit. Projekt podpory proto vznikl ze dne na den. Nejprve jsem sehnal pár rohlíků, dále pečivo, drogerii, oblečení. Pracovníci Handicap centra zde pracují jako v shopping centru. Oceňuji synergie, které u nás vznikly.

MS: *Poukázal jste na rok 2015, kde se projevila u politiků nevěle akceptovat uprchlíky ze třetích zemí, což se zpětně přeneslo do společnosti. Dnes vidíme opak. Jak vnímáte onen posun?*

MŠ: Mile mne to překvapuje. Samozřejmě se setkáváme s hlasy proti. I naší prací udržujeme náladu ve společnosti, minimálně aby se nezhoršovala.

MS: *Něco je pomoc uprchlickým rodinám, jiné je šíření povědomí v poděbradské komunitě.*

MŠ: Vše musí být prováděno s rozmyslem. Mnoho neziskových organizací udělalo v počátku to, co je běžné při podvodních a jiných živelních ohroženích. Lidé si vyndají ošacení ze skříní, ovšem nejde o to, co je opravdu potřebné. Snažili jsme k problému přistoupit s rozumem i znalostí paralelních událostí. Získáváme od uprchlíků poptávku a potom teprve cíleně oslovujeme dárce. To je udržitelný postup.

... Pomoc Ukrajincům ...

MS: *Jak se váš promyšlený přístup konkrétně projevuje?*

MŠ: Například pravidly skladu. Do něho nesmí muž, pouze v doprovodu své manželky. Tím, že nenáležím k regulovaným společnostem, mohu si stanovit svá pravidla.

MS: *Opravdu jste výsadu dal pouze ženám? Proč? Co vás k tomu vedlo?*

MŠ: Do skladu smějí pouze ženy, které přichází z Ukrajiny, dokonce tam nemohou ani jejich děti bez doprovodu. K tomu nás přivedlo několik skutečností. Přišli sem občané, kteří z Ukrajiny neutíkali. Například jeden muž si vzal celý karton mléka, jež jsme měli pro potřebné.

MS: *Jak rozeznáte, že jde opravdu o potřebného? Poznáte, že příchozí v Poděbradech či okolí žije? Jsou určitě i takoví, kteří „větrí“ příležitost přizivit se na lidském neštěstí.*

MŠ: Muže od ženy poznáme. Právě zde navazuji na první pravidlo, které se nám osvědčilo. Byli jsme

svědky i fyzických konfrontací. Jsem instruktor sebeobrany, a proto jsem ve skladu 8 hodin denně, poněvadž zde nemohu kolegyně nechat samotné. Setkali jsme se s „nájezdy“ místních nepřizpůsobivých občanů z Nymburka, ze Sadské, kteří se dozvěděli, že se v Poděbradech nabízí podpora potřebným. Jsem vystudovaný romista a dělal jsem u okresního soudu v Nymburku romského poradce, a proto mnohé lidi znám. Když sem přišli a začali zdravit „zdrastvuj“, poznal jsem, že nejde o Ukrajince, jelikož takové slovo ukrajinština nezná. Právě na takové živly si musíme dát pozor, navíc, právě na ně je poděbradská společnost citlivá.

MS: *Rychle byste se asi stali nedůvěryhodnou institucí, že?*

MŠ: Pochopitelně!

MS: *Uplatňují se podobné přístupy ve vámi podobných institucích?*

MŠ: Upřímně nevím. Možná jsme za „hranou“ toho, jak by to reguloval stát.

MS: *Opravdu se zde nenachází jiná potravinová banka?*

MŠ: Není kam docházet. Nejbližší banka operuje v Praze, Letňanech, s níž úzce spolupracujeme. Oni nemají radikální postoj. Nálady vůči potřebným se obrací proti nim.

MS: *Zmiňujete dobrou praxi, kterou je vhodné sdílet.*

MŠ: Na Kolínsku, na Nymbursku, na Městecu jsme jediní nabízející tuto službu.

MS: *Nepokulhává v tomto ohledu sociální politika?*

MŠ: Spíše v tom vidím strach před regulacemi. Nikdo by si nedokázal před dvěma měsíci říci, že do takové služby nesmí muži.

MS: *Prosazujte toto pravidlo?*

MŠ: Pouze v situaci, kdy by muži měli bojovat ve své zemi, tedy Ukrajině. Tyto podmínky jsou hlídány, že muži nesmí opustit zemi. Muži, kteří přišli do Čech a musí mít tři děti a více, případně postižené dítě či jiný závažný zdravotní důvod. Do Čech dorazili vojáci s jednou rukou, s několika prsty atd. Přijde-li k vám člověk, který se vás snažil okrást v Kauflandu, rozloučíte se s ním.

... Pomáhající instituce ...

MS: *S jakými institucemi státu spolupracujete?*

MŠ: Například s policií. Jde o lepší zdroj informací nežli z novin. Náš zájem tkví v tom, aby nálada lidí ve vztahu k Ukrajincům vydržela.

... Jak vzniká důvěra? ...

MS: *Jak obtížně se vytváří důvěra ve společnosti skrze činnost, kterou poskytujete? Někteří z nás se mohou před příchozími z Ukrajiny uzavírat, jelikož nedůvěřují...*

MŠ: Aktivita, kterou zde zprostředkováváme bez peněz, bez dotací a od darů zdejších lidí – peníze nepřijímáme. Upřímně – jsem odpůrcem jakýchkoliv nadačních fondů jakýchkoliv finančních sbírek, dárcovských SMS. Víím, že čím větší máte nadaci, tím více peněz pohltí administrativa. Usiluji, aby péče Handicap centra šla cestou přímé podpory. Poděbradské občany „nutím“, aby sem přišli, aby sem donesli své podpory, aby ji neposílali do neznáma, ...

MS: ... aby ji neposílali přímo na Ukrajinu?

MŠ: Moje aktivita směřuje přes ukrajinskou ambasádu na nákup prostředků, které tam jsou potřeba.

MS: *Efektivní pomoc vzniká tehdy, pokud spolupracujete s těmi, kdo o situaci mají přehled? Vyhnul byste se institucím, které jsou pro vás zátěží.*

MŠ: Asi tam platí skutečnost, na kterou upozorňuji léta. Každý ve svém okolí se nachází případ člověka, kulturní památky, jež si zaslouží pomoc. Měli bychom si nalézt konkrétní případ, konkrétního člověka a jemu pomoci bez jakékoliv organizace. Rozumím, že lidé bydlící na poděbradském Žižkově neznají lidi, kteří bydlí v centru, je vhodné poskytovat materiál z jednoho místa. K tomu sloužíme právě my. Snažte se pomáhat na konkrétním místě bez neziskových organizací. Víím, že můj postoj je radikální, třebaže léta pracuji v neziskovém sektoru.

MS: *Apelujete na všímavost lidí kolem sebe, že?*

MŠ: Každý člověk má kolem sebe osamělého seniora či jinak potřebného. Nezapomínejme, peníze jsou až na posledním místě. Stačí ho vzít ven a popovídat si s ním. Pokud je někdo finančně silný, může druhému obstarat nákup či potřebné věci. Myslím si, že takových lidí bude časem přibývat. Domnívám se, že skončí-li ukrajinská krize, zase potravinovou pomoc přesměrujeme na české seniory. Jsem si jist, že jich bude přibývat.

... Kritika neziskového sektoru ...

MS: *Zastavme se ještě u slov, které jste adresoval neziskovým institucím. Máte v této oblasti spojení? Slýcháte od svých kolegů podobná slova?*

MŠ: Ano, jsem v tomto ohledu radikální.

MS: *Neziskové instituce místo pomoci skutečně potřebným, vytvářejí zdání pomoci a pomáhají sami sobě?*

MŠ: Velikost neziskové instituce „živí“ administrativu neziskovek.

MS: *Proč k tomu došlo? Jedná se o logický vývoj? Nevidíte tam dostatečnou prozíravost?*

MŠ: Spíše v tomto sektoru chybí transparentnost. Hodně tomu „napomáhají“ evropské fondy. Je to zlo. Dnes se jakákoliv aktivita nezačíná bez „deštníku“ dotace. Spontánně dnes nezačne, což mi velmi vadí. Naše pomoc Ukrajině je založena na spontánní aktivitě. Tento přístup evidentně funguje a rád bych ho udržel bez dalších financí.

MS: *Ani město byste do vašeho projektu neangažoval?*

MŠ: Představitelé města nám pomohli nakoupit regály, stojany. O našich aktivitách jsou pravidelně informováni. Jsem přesvědčen, že tuto službu můžeme dělat bez peněz – a o to je to hezčí.

... Možnosti instituce ...

MS: *Jaká je kapacita vaší instituce a jak dlouho můžete tuto službu poskytovat?*

MŠ: Využíváme přebytek ze supermarketů. Jsme pobočným skladem potravinové banky pro středočeský kraj. Každé ráno moji pracovníci navštíví jednotlivé obchody. Tam se neprodává den staré pečivo, a proto končí u nás. Ráno si pro něj v současnosti chodí ukrajinské maminky. Tento

projekt uskutečňujeme již 2 - 3 roky, ale pomáhali jsme jím zdejšími potřebnými. Na počátku ukrajinské krize jsme si vysvětlili, že se zde máme relativně dobře, a proto je správné pomoci lidem z Ukrajiny. Setkal jsem se s maminkou, jež kojila u zdejšího zimního stadionu a neměla nic, ani ukrajinské hřivny, eura či české koruny. Právě takoví jedinci potřebují naši pomoc. Zdejší pracovníci tomu rozumí. Jakmile krize přestane, obnovíme starou spolupráci s domovem důchodců, s pečovatelskou službou, ale i znevýhodněnými seniory. V těchto aktivitách bychom rádi pokračovali dál. Taková práce mi i mým spolupracovníkům přijde smysluplná a děkuji za ni. Rozhodně v tom není žádný byznys, nýbrž prostá nula, třebaže i chráněná dílna by podle představy některých jedinců měla vydělávat. Opravdu jsem spokojený.

MS: *Naslouchám-li vám, jedná se o netypický postoj.*

MŠ: Byl bych velmi rád, pokud by se mojí ženě dostalo stejné pozornosti v zahraničí, jakou my poskytujeme příchozím Ukrajincům. Rád bych četl zprávu: máme se dobře a máme vše potřebné, v případě vojenské intervence u nás. I nám by se „lépe“ bojovalo, jestli bychom věděli, že manželka je v klidu a bezpečí.

MS: *Jak, podle Vás, dlouhá bude válka na Ukrajině a jak dlouho vydržíte v Poděbradech pomáhat?*

MŠ: Pro návštěvníky jsme připravili hru a dle odpovědí se dostáváme k 15. květnu, a proto se vás zeptám: kdy skončí na Ukrajině válka?

MS: *Jsem skeptický, a proto bych uvedl 1. června na den dětí.*

MŠ: Sám bych tipoval spíše koncem školního roku. Půjde o stav, kdy na civilisty nebudou padat bomby a někteří z Polabí již pojedou zpět na Ukrajinu.

... Dlouhodobý běh ...

MS: *Jak je obtížné a vysilující běžet jako první, pokud vás ostatní v pomoci stěží dobíhají?*

MŠ: Byl bych velmi rád, pokud by se taková iniciativa objevila například v Kolíně, ale bohužel nikdo nevlastní odpovídající know - how. Operujeme robustní základnou, máme pečlivý personál a sám bych to nikdy nezvládl.

MS: *Vždyť v Poděbradech vznikly akce tytu Poděbrady pomáhají, ne?*

MŠ: Ano, ale taková akce po čase „skončila“, jelikož účastníci „nahruli“ do evangelického kostela materiální pomoc, která byla přepravena na Ukrajinu. Ptám se: jedná se o cílenou záležitost?

MS: *Nepotřebuje válka na Ukrajině dlouhodobý přístup?*

MŠ: Ano, také aby nevyčerpal potenciál dárců. Přístupujeme k tomu cíleně s opravdovými potřebami konkrétních lidí. Proč tam navést někde několik tun oblečení, kde ani nevíte, kde to skončí?

MS: *Mnozí Poděbradčané si udělali „průvan“ v šatnících.*

MŠ: Obdobné jednání vidíme v povodních a jiných přírodních katastrofách, ale ukrajinská krize má jiné parametry.

MS: *Otevírá se otázka: jak konkrétně pomáhat? Neměl by člověk mít zmapováno své okolí? Neměl by vědět, kde žije, aby pak měl šanci lépe a bez velkých gest pomoci?*

MŠ: Pochopitelně, právě v tom spatřuji odpovědnost člověka. Jde o jiný přístup ve srovnání s tím, kdo odesílá pomoc přes DMS či peníze z účtu.

MS: Jsme lidé formálního přístupu a jedince to příliš nestojí.

MŠ: Prosazují, aby pomoc Ukrajincům, ale i samotní uprchlíci se pro nás Čechy stali neviditelní. Čím více se bude „mávat“ vlajkami, tím větší odpor akce přinese. Čím více se ve veřejném prostoru budou pořádat koncerty, demonstrace a deklarovat podporu Ukrajině, tím více bude mít opozice podnětů a bude více slyšet.

MS: Co by mělo doprovázet naši pomoc, aby byla efektivní?

MŠ: Tvařme se, že se Ukrajinci začlenili a nic moc nás to nestojí. Čím více téma Ukrajiny budeme ve společnosti akcentovat, tím větší to bude problém u extrémních kruhů. Sám se snažím být neviditelný. Víím, že čas od času musím nějaký příspěvek vložit na facebook jako poděkování a informování lidem, kteří nám pomáhají uspokojovat potřeby uprchlíků a proto lidem – kteří chtějí pomáhat, ale nemohou ve velkém – radím, aby zasadili ředkvičky. Vlastně každý může pomoci a začlenit se.

MS: Poslat finanční pomoc vám zabere pár minut. Jako zásadní se vám jeví dlouhodobá osobní pomoc. Není touha po snazší pomoci způsobena tím, že žijeme povrchnější, rychlejší životy?

MŠ: Spíše jsou naše životy rychlejší.

... Neviditelná organizace ...

MS: Ten imperativ „být neviditelný“ mi přijde jako zásadní. Nejde o styl života?

MŠ: Naše organizace – Handicap centrum Srdce je apolitická, ateistická. Nikomu nebráním v jeho osobním rozhodnutí, případně přístupu k životu. V tomto smyslu zastávám demokratické zásady. Naše organizace se nikdy nehledala podporu u politické strany.

MS: Proč též ateistická? Každý občan něčemu věří

MŠ: Pomoc lidem nechci spojovat s jakoukoliv vírou, duchovnem. Pomoc by měla být jasně definovaná, aby jeho příjemce neponižovala. Chce-li si v tom někdo nalézt více, může. Velmi mně vadí charity, diakonie, poněvadž při narovnání vztahu státu a církve se deklarovalo, že finance půjdou do sociálních služeb, avšak nestalo se tak.

... Počet Ukrajinců v Poděbradech ...

MS: Víte, kolik v Poděbradech a okolí žije Ukrajinců?

PŠ: V obci s rozšířenou působností se registrovalo kolem 1 500. V Nymburku jde o nižší údaj – 1 300 Ukrajinců, ale v Lysé nad Labem, kam spadají i Milovice, dosáhneme 3 000 obyvatel.

MS: Nejde o vysoká čísla? Čím mohou být údaje případně ovlivněny?

PŠ: Je to způsobené tím, že část Ukrajinců zde již žila, pouze se nově registrovali. Takoví obyvatelé nepředstavují velkou zátěž pro základní sociální systém.

MŠ: Pouze v obci Poděbrady by mělo žít 500 lidí, z čehož je 99 procent žen s dětmi.

MS: Procházíte-li lázeňskými Poděbrady, Ukrajinci neutváří ghetta.

MŠ: To je správné a pracujeme na tom. Tam, kde uděláte ghetto, nevznikne dobré soužití s majoritou a nepomůže tomu ani sázení „ředkviček“. Setkali jsme se s iniciativami pořádajícími koncerty, ovšem zdůrazňují střídmost. Sám vidíte, že nám něco děti namalují, ale z politického a strategického hlediska je dobré být „neviditelný“, pomáhat, žít dál, ovšem nedělat z toho drama.

MS: *Možná trochu odbočím, ale císař Josef II., aby poznal skutečný stav věcí, volil cestování inkognito. Asi jde o něco podobného, hlavně se nezvýrazňovat a jít za vytyčeným cílem.*

MŠ: Má-li tato pomoc být dlouhodobá, vše se musí splnit předpoklady skrytosti.

MS: *Zachová-li se tento přístup, pak obavy z nacionalismu jsou přehnané?*

MŠ: Od politiky se snažím držet dál. Přiznávám, že „vysoké“ politice nerozumím. Zůstane-li proces pod kontrolou, jednotlivé části struktury pomoci si zachovávají funkčnost, nárůstu nacionalistických tendencí se neobávám. Obávám se však toho, že konflikt trvající 2 měsíce se přesune do letitého sporu a ti lidé zde trvale zůstanou. Nemám strach, že by si maminky nenašly práci. Dokonce na penzionu poblíž našeho centra bydlí šéfka ekonomického odboru Ukrajinské národní banky. I takoví lidé u nás pobývají.

MS: *Čím mohou Ukrajinci pomoci naší společnosti a hospodářství?*

MŠ: Před válkou jsem si Ukrajince spojoval s chlapem ve výkopu, i když šlo o inženýry. Vše je způsobeno nízkou mzdou na Ukrajině. I inženýr se vypravil do Čech, aby si zde vydělal.

MS: *Mezi námi a Ukrajinou je velký rozdíl. Ekonomické srovnání říká, že Ukrajina se nachází na 121. místě ve světě a naše země 47.*

MŠ: Mohu říci, že příchozí maminky se chovají noblesně, za pomoc poděkují. Sem přichází vzdělaní lidé a s takovým národem jsem schopen se sžít. Usuzuji, že čím delší konflikt bude, tím více lidí zde zůstane a pracovní trh by to mohl snadno absorbovat. Místní společnosti nebudou trpět nedostatkem pracovníků. Každého Ukrajince se však ptám, zdali zde chce zůstat, nebo zda má zájem se vrátit zpět? 70 - 80 procent zdejších uprchlíků by rádo jelo zpět, protože tam mají rodinu, nemovitost atd., třebaže Poděbrady nabízí slušný život oproti jiným městům.

... Přijdou i Rusové ...

PŠ: Kromě ukrajinské imigrace přijde také ruská imigrace až v době projevení sankcí. Ti movitější a „chytřejší“ se vydají do Evropy.

MŠ: Vyhlásí-li se válka, poté Rusům nastane branná povinnost a nejlepší obranou před brannou povinností se stane exil.

PŠ: Nesmím opomenout, my v Rusku nemáme dobré jméno, což mne těší, protože Rusko zosobňuje agresora, který si nezaslouží podpory. Domnívám se, že dlouho jsme neměli válku, v níž bychom mohli oddělit bílé a černé.

MŠ: Hned po konfliktu jsme se v našem centru shodli, že Ukrajina představuje svébytný stát a Rusové tam nemají co dělat. Jsme svědky války, v níž se „zvěrstva“ dějí na obou stranách. Na základě toho víme, kdo by měl obdržet naši pomoc.

MS: *Přijdou-li sem nějakí Rusové a podělí se s námi o svůj příběh, dostanou zde pomoc?*

MŠ: Půjde-li o matky s dětmi, pak ano. Stále jsem přesvědčen, že muži mají zůstat v zemi, aby se do

ní mohly vrátit i ženy s dětmi. Jako lektor sebeobrany cvičím několik dětí z Ruska a první týden byly šikanovány českými dětmi. Upřímně - lidé za to nemohou a vše leží v rukou politiků i velitelů armád.

MS: *Žijete v dvouměsíční permanenci - co jste se od Ukrajinců naučil? Co se my Češi můžeme od nich naučit?*

MŠ: Již léta řídím organizaci pro handicapované a od krajinského úřadu nám přišlo oznámení, že redukuje dotaci na polovinu původní výše, což společnost likviduje. Asi před rokem bych z této zprávy skončil na „práškách“, ale v současnosti jsem v klidu, protože vím, že by mohlo být daleko hůř. Díky Ukrajincům jsem se naučil vnímat jinou perspektivu pohledu. Také bych mohl běžet s bratrem na Brno se zbraní, a proto drobné firemní otázky se mne již tolik nedotýkají.